

СТИЛІСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Тетяна ТОКАРЕВА (Кіровоград, Україна)

У статті розглядаються основні стилістичні функції фразеологізмів та їх особливості; подається класифікація фразеологічних зворотів з урахуванням їх використання у функціональних стилях сучасної німецької мови.

Ключові слова: фразеологізм, функціональний стиль, емоційно-експресивне забарвлення, конотативне значення, засіб художнього зображення.

The paper focuses on stylistics functions of phraseological units and their peculiarities. The classification of phraseological expressions, as well as their functioning in Modern German are viewed by the author.

Key words: phraseological unit, style, emotional and expressive colouring, conotative meaning, means of prose fiction representation.

Фразеологія, як і мова в цілому, знаходяться в постійному розвитку. Інтегративний процес поповнення фразеологічного складу сучасної німецької мови новими одиницями обумовлюється значною мірою змінами в умовах життя, суспільства в цілому, зрушеннями в соціальному складі суспільства, динамікою сучасного життя, розвитком техніки, спорту та ін., а з іншого боку – пошуком нових засобів виразності.

Фразеологія як наука продовжує розвиватися і привертає увагу все ширшого кола дослідників. Постають нові проблеми, уточнюються або ж по-новому висвітлюються питання, що досліджувалися досі. Деякі аспекти залишаються недостатньо вивченими, як, наприклад: зіставне дослідження фразеології, фразеологія і контекст, перекладознавчі рівні фразеології. Наукові досягнення у сфері фразеології окремих мов дають підставу уявляти в ній наявність різних універсалій, а звідси постає можливість виділити явища загальної фразеології. Таким чином, все це – складові фразеології не лише як науки, але й як навчальної дисципліни. Саме з цього погляду фразеологічна стилістика висвітлює функціональні можливості фразеологізмів, питання модифікації в стилістичному ключі.

Виходячи із визначення, що фразеологія вивчає стійкі словосполучення і вирази, значення яких не вводяться із суми значень компонентів, а мотивуються внутрішнім образом, внутрішня форма зумовлює цілісне значення фразеологізму і часто визначає його додаткові семантичні відтінки. Одним із домінуючих чинників у формуванні семантичної цінності фразеологічних одиниць є оцінне значення. Воно може також об'єднувати різні фразеологізми в один оцінний тип. Як наслідок виникають можливості для стилістичного вибору одного потрібного фразеологізму або стилістичного добору синонімічного ряду фразеологізмів.

Лексика і фразеологія є будівельним матеріалом для створення образних засобів із заданим стилістичним ефектом. Оскільки джерельна база походження фразеологізмів німецької мови надзвичайно широка (метафоричне переосмислення власних мовних одиниць, антична риторика і біблійна міфологія, класична художня література, запозичення, крплати висловів видатних людей, усна розмова), то і стилістичні можливості фразеологізмів є широкими і різнобічними.

Фразеологізми належать до текстотвірних стилістичних засобів. Це означає, що є фразеологізми, які вживаються тільки або переважно в межах певного стилю і є суттєвими в ньому. Проте в межах одного чи кількох стилів фразеологізми диференціюються ще й за стилістичним значенням та колоритом. Наприклад, виділяються книжні, поетичні, часто урочисто-піднесені, високі фразеологізми (*витити гірку чашу, іронія долі, земля обітована, знак зодіаку, золоті слова, лицар сумного образу, нема пророка у своїй країні, ріг достатку, сади Семіраміди, слово честі, сьоме небо, спочивати на лаврах, чаша терпіння, лавровий вінок, через терни до зірок*.)

Усно-розмовні фразеологізми мають здебільшого зневажливо-знижене експресивне забарвлення і відповідне цьому стилістичне вживання, формують колорит простоти, фамільярності: *гав ловити, без задніх ніг, замилювати очі, кирпу гнути, котилити губу, крутити носом, ляснати, наживати п'ятами, прикусити язика, як кістка в горлі*.

Контекстуальне вивчення фразеології у її зв'язку із стилістикою характеризується ґрунтовними дослідженнями, що мають поважну історію.

Основна увага зосереджується на вивченні фразеології певної мови, на тих чи інших її стилістичних аспектах. Лінгвостилістичний аспект дослідження фразеологізмів диктує певну систематизацію досліджуваного матеріалу на конкретизованому рівні. Загальна типологічна класифікація фразеологізмів не придатна для цієї мети. Стилістична класифікація може розглядатися або в аспекті основного типологічного поділу фразеологізмів, або ж як основна ланка у лінгвостилістичній площині.

Стилістичній класифікації фразеологізмів присвячені праці багатьох авторів, зокрема, таких відомих мовознавців, як А. Булаховський, О. Єфимов, І. Череди́нченко, М. Шанський, О. Гвоздев, А. Сеше та ін. Наприклад, Г. Їжакевич пропонує таку рубрикацію фразеологізмів: залежно від аспекту та завдань, вона розрізняє стилістичний та стильовий пласт фразеологізмів.

В аспекті вживаності фразеологізмів у сучасній українській мові Г. Їжакевич виділяє три групи фразеологізмів: а) фразеологізми, що активно функціонують у сучасній українській мові; б) застарілі, або такі, що стають пасивними на сучасному етапі її розвитку; в) нові, які нещодавно увійшли в моду або перебувають у процесі становлення, входження до категорії стійких словосполучень [2].

Г. Їжакевич пропонує поділяти фразеологізми за джерелами їх виникнення на розмовно-побутові (*сім мішків гречаної вони, на бісового батька*); фольклорні та народно-поетичні (*щоб мені очі повилазили, щоб мені тряся*); книжні (*нове царство*) [2].

Функціонально-стильова класифікація фразеологізмів передбачає виокремлення фразеологічних груп, що співвідносяться з певними функціональними стилями мовлення. Г. Їжакевич розрізняє функціонально-ділову, публіцистичну, наукову та художньо-белетристичну [2]. Найпоширеніша стилістична класифікація фразеологізмів – стилістично-функціональна; вона творить дві групи фразеологізмів: нейтрально-номінативні та експресивно-емоційні (О. Смирницький, Н. Амосова, Е. Різель, М. Алефіренко та ін.)

Між цими двома основними типами може мати місце перехідний тип, що належить частково до першого, а частково – до другого типу: 1) субстантивні або дієслівні словосполучення термінологічного характеру (*schwarze Rocken, erste Lautverschiebung, Bilanz ziehen, in Strafe nehmen, Held der Arbeit, dicke Milch, roter Wein*;

2) прислівникові словосполучення (*stehenden Fusses, leichten Schrittes*);

3) дієслівні словосполучення, що наближаються до складних слів (*Schach spielen – schachspielen*);

4) дієслівні словосполучення, що складаються з абстрактного іменника і повнозначного або допоміжного дієслова (*Aussehen machen (erregen)*, *Angst (Hunger, Sehnsucht) bekommen*, *in Erfüllung geben*)

До експресивно-емоційних належать:

1) фразеологізм, що виражають одне поняття і еквівалентні слову ідіомі (*den Kopf in den Sand stecken*, *durch die Lappen gehen*), парні словосполучення (*blass und bleich*, *zittern und zagen*, *in Saus und Braus*);

2) фразеологізм, що виражають закінчену думку: прислів'я та приказки (*Schmiede das Eisen, solange es heiss ist; Ende gut, alles gut*); крилаті слова (*den Rubikon überschreiten*, *der Prediger in der Wüste* [11]).

Фразеологізм типу „*ins Stocken kommen*“, „*etw. in Bewegung bringen (setzen)*“, „*von Zeit zu Zeit*“, „*ab und zu*“ містять завжди певну долю експресії. Ш. Баллі писав: «...ми ніколи не думаємо і не говоримо абсолютно безпристрасно...».

Таким чином, значення усіх фразеологізмів містять як предметно-логічний, так і експресивний інгредієнт. Вони виявляють себе за допомогою різних засобів: постійним змістом, специфікою лексичних компонентів та ін. Запропонована стилістична класифікація фразеологізмів, у порівнянні до функціональної чи стилістико-функціональної, які не дозволяють вийти за рамки прикладної стилістики, має таку перевагу, що заперечує систематизацію фразеологізмів як в синтагматичній, так і в парадигматичній площині на лінгвостилістичному рівні. Вона містить найвищий ступінь узагальнення, відображає найістотніші, найхарактерніші стилістичні ознаки фразеологізмів. Фразеологізм як одиниці вторинного утворення створюються для конкретизації і, що дуже важливо, для образно-емоційної оцінки предметів і явищ, вже названих у мові. Фразеологічні одиниці мають різний ступінь виразності. Серед них є нейтральні, які наближаються до термінів або номенклатурних найменувань. У німецькій мові вони утворюють особливу групу номінативних стійких словосполучень:

- лексичні якості – субстантивні чи дієслівні сполучення, обмежені у своєму вживанні певною соціальною сферою, н.п. *Rat für gegenseitige Wirtschaftshilfe (RGW)*, *die innere Form* (лінгвістичний термін);

- аналітичні дієслівні конструкції типу *zum Ausdruck bringen*, які відрізняються від свого дієслівного еквіваленту (*ausdrücken*) більш високим забарвленням;

- словосполучення з абсолютним знахідним відмінком (*der absolute Akkusativ*): *einen Hut in der Hand* і генетичні конструкції з семантикою обставини чи предикативного означення (*adverbiale, prädikative, genitivische Wortverbindungen*): *gesenkten Hauptes*, *leichten Kaufs*, *leichten Schrittes* – що мають дещо підвищене та злегка експресивне забарвлення.

Існує група експресивно-емоційних фразеологічних одиниць, до яких відносяться ідіомі, прислів'я і приказки, крилаті слова і вирази і ін. Цей тип фразеологізмів широко використовується у побутовому повсякденному мовленні, у мові художньої і публіцистичної літератури [1: 278].

З точки зору походження і традиції використання виокремлюються фразеологізми із книжним чи розмовним емоційним забарвленням. Прикладами книжних фразеологізмів можуть слугувати: *drakonische Gesetze*, *Umwertung der Werte*, *salomonisches Urteil*, *Trojanisches Pferd*, *das gelobte Land*; розмовних фразеологізмів: *Daumen drehen*, *sich in Fäustchen lachen*, *Schlittschuh mit jmdm fahren*, *das kannst du deiner Grossmutter erzählen*, *jmdn an der Nase herumführen*, *jmdn mundtot machen*, *jmdn aus dem Häuschen bringen* та ін.

За сферами використання виділяються функціонально забарвлені фразеологізми:

- фразеологізми наукового стилю, серед них термінологічні словосполучення: *sächlicher Stil*, *emotional-expressive Stilfärbung*, *stehende Epitheta*, *der lange Satz*, *das trennbare Präfix*, *Formen der Niederschrift* і ін.;

- термінологічні фразеологізми: *allgemeine Betrachtungen*, *zu Dank verpflichtet sein*, *für Anregungen danken wir ...*, *aus dem Grunde ...*, *notwendig scheinen*, *etw. ist in der Praxis zu prüfen*, *etw. fand Berücksichtigung*, *unter dem Gesichtspunkt* та ін.;

- офіційно-ділові фразеологізми, які складаються із власне фразеологічних одиниць, у тому числі термінологізованого типу: *eine strafrechtliche Verfolgung*, *entgegenstehende*

Rechtsvorschriften, erneute öffentliche Auslegung та ін., так і близьких до них стійких шаблонів і штампів-термінів: *es bedarf keine Erwähnung, hiermit wird bestätigt, gemäß dieser Ordnung gilt ... , aufgrund seines großes Fleißes, gesellschaftliche Einsätze durchführen* та ін.

Надзвичайно багатим на фразеологізм є стиль публіцистичний. Серед них виділяються:

- стійкі словосполучення: *im Brennpunkt stehen, ohne Ansehen der Person, das Fundament legen, den Trend zu etw. signalisieren, ein Vergleich drängt sich auf*,
- метафоричні стійкі словосполучення: *das Rad der Geschichte zurückdrehen, die chinesische Karte ausspielen, im Blickfeld behalten, die Zeiten des Irren und Wirren* та ін.

За своєю емоційно-експресивною забарвленістю фразеологізм можна поділити на групи високого і зниженого стилістичного тону, всередині цих груп існує велика диференційованість різних відтінків фразеологізмів (іронічних, урочистих і ін.) [1: 279].

До фразеологізмів високого стилістичного тону можуть бути віднесені: архаїзми: *das Zeitliche segnen, in ein besseres Jenseits gehen*; поетизми: *der eingebildete Kranke, das gelobte Land, der letzte Wille, die Krone der Schöpfung, verbotene Frucht*; книжні вирази: *Ruhm erwerben, geschworener Feind*; варваризми: *Salto mortale, time is money*.

Фразеологізм зниженого стилістичного тону представлені: розмовними словосполученнями: *aus erster Hand, drei Käse hoch, ein Dach über dem Kopf haben*; жаргонними виразами: *das Lampenfieber haben, in rollender Schicht arbeiten, gehemmte Draufgänger*; просторічними виразами і вульгаризмами: *jmdn unter dem Pantoffel haben, jmdn in den Dreck ziehen*.

Емоційно-експресивне забарвлення у вищерозглянутих групах фразеологізмів створюється за рахунок повторів слів, алітерації у сполученнях часткових синонімів, алітерацією, асонансом у сполученнях повних і часткових антонімів, за рахунок образності слів.

Емоційно-експресивно забарвлені фразеологічні одиниці широко використовуються в усному та писемному мовленні, у всіх функціональних стилях. Однак заборона використання просторічно-розмовної лексики і фразеології в науковій та діловій сферах спілкування втримується особливо суворо.

Оказіональне стилістичне використання фразеологізмів може здійснюватися: на базі структурної трансформації, тобто при перетвореннях структурного чи компонентного складу фразеологізмів, які супроводжуються частковою зміною значення, напр.: фразеологізм *sich etwas aus den Fingern saugen* у романі Т. Манна «Вірнопідданий» зустрічається фразеологізм в okazіональній формі „*Sie saugen sich das doch nur aus ihren Hungerpfoten*“ – на базі контекстуальної транспозиції, тобто при повному або частковому переосмисленні значення фразеологізмів без змін його складу і структури: *päpstlicher als Papst sein, babylonische Verwirrung, das goldene Kalb anbieten*[1: 280].

Здатність фразеологізмів виконувати ту чи іншу зображальну функцію ґрунтується на їх конотативному значенні. Фразеологізмам властива велика образність, емоційність, експресивність, стилістична забарвленість, потенційна здатність до модифікації. Все це сприяє динамічності фразеологізмів, визначає їм певне місце в текстах художньої літератури. Так звана «запрограмованість» вживання фразеологізмів аж ніяк не означає, що чим більше фразеологізмів у творі, тим більш художнім він стає. Художність певного твору не визначається наявністю в ньому переважної більшості певного виду лексики. Останнє складає його особливість. Фразеологія широко використовується як засіб художнього відтворення у різних жанрах художньої літератури. Стилістичне використання фразеологізмів багатогранне. Це стосується як функцій, які вони виконують в тексті, так і різновидів функціонування фразеологізмів; на цю особливість варто зважати перекладачам. Звісна річ, вони можуть використовуватися в мовленні у їх загальноприйнятій формі і зазнавати тих чи інших змін. На особливу увагу заслуговує модифікація фразеологічних одиниць. Інтерес викликає і сама техніка модифікації, і її функціонально-стилістичне навантаження.

Фразеологізмам – знакам мовної системи – притаманний семантико-стилістичний потенціал. Він не є постійною величиною і в процесі мовлення може змінюватися залежно

від контексту, завдяки чому збільшується діапазон використання фразеологізмів як засобів художнього зображення.

Арсенал способів творчого використання фразеологізмів у художній літературі дуже багатий. У цьому зв'язку доцільно зупинитися на найбільш розповсюджених способах та прийомах використання фразеологізмів в узуальній та в okazіональній формах.

Поняття *узуальне* та *okazіональне вживання фразеологізмів* розрізняється залежно від того, чи зазнає фразеологізм якоїсь зовнішньої чи внутрішньої видозміни. Узуальним вважається вживання фразеологізмів без будь-яких перетворень значення, структури чи компонентного складу (функція фразеологізмів у цьому контексті до уваги не береться). Якщо ж значення, структура чи компонентний склад фразеологізмів зазнали змін, то має місце okazіональне вживання фразеологізмів.

При узуальному використанні фразеологізмів треба враховувати їхнє функціональне навантаження. Якщо фразеологізм не зазнав жодних змін, але підсилює створення ним стилістичний ефект, то іноді говорять про його okazіональне вживання. Підсилення експресії можна досягти за допомогою різних стилістичних прийомів: відокремлення, наростання, фразеонабір, повне повторення і т.п. Дослідження стилістичних функцій фразеологізмів – одне із завдань стилістики декодування. Порядок дослідження такий: 1) виявлення і виділення з тексту фразеологізмів; 2) визначення їх змісту; 3) аналіз контексту і зіставлення з його образною системою усього твору; 4) визначення стилістичної функції фразеологізмів. Аналізуючи художній твір, необхідно враховувати відомості про автора та епоху, на яку припадає його поява.

Широке застосування знаходять фразеологізми як засіб художнього зображення в їхній узуальній загальноприйнятій формі. Однією з основних функцій фразеологізмів є вираження образності мовлення. Нерідко фразеологізми вживаються для вираження ідеї твору. Так, у п'єсі „*Mann ist Mann*“ Б. Брехт вживає п'ять разів фразеологізм „*einer ist keiner*“. Письменник використав його на початку, в середині і в кінці п'єси для підкреслення головної ідеї – сильною є людина – лише з масою. Ця приказка слугує лейтмотивом п'єси, але одночасно виконує й іншу функцію. Вона виражає іронію, бо сама ця маса, яку зобразив Брехт, фальшива.

Надзвичайно часто використовуються фразеологізми для характеристики персонажів. Вони можуть бути допоміжним і одним із основних засобів створення портрета. З їхнього допомогою можна розкривати внутрішній світ персонажів, визначати їхній душевний стан в якийсь момент, чи характеризувати окремі вчинки, дії, намалювати зовнішній вигляд, створювати мовні портрети.

Так, у п'єсі „*Leben des Galilei*“ Брехт створює цілий ряд образів вчених і духовних сановників, мова яких пересипана науковими термінами, афоризмами, біблійними зворотами, наприклад: *Ein Apfel vom Baum der Erkenntnis; Wenn es keinen Gott gäbe, müsste man ihn erfinden; die Wahrheit ist das Kind der Zeit*“.

Не лише стійкі словосполучення фразеологічного типу мають стилістичну цінність. Згідно думки авторів книги «*Deutsche Stilistik*» (Е. Різель та Е. Шендельс) «серед виразів нефразеологічного типу виділяються наступні: 1) так звані лексичні єдності (іменникові та дієслівні сполучення); 2) дієслівно-іменникові сполучення із змінним наповненням позиції іменника; 3) прислівникові генітивні сполучення слів. До фразеологічних сполучень вони відносять: 1) фразеологізми, які мають характер групи слів, до яких належать ідіоми та ідентичні форми (*Zwillingsformen*), які утворюють ядро експресивної фразеології; 2) сполучення, які мають характер речення, до яких відносяться прислів'я та приказки, афоризми, сентенції, крилаті вислови та лозунги; 3) стійкі порівняння, які знаходяться між еквівалентом слова та речення [6: 91].

Стилістичні маркування фразеологізмів впливають на можливості їх вживання. У обох мовах (українській та німецькій) ці норми однакові. Так нейтральні фразеологізми вживаються у всіх функціональних стилях: *eine Rolle spielen, auf jeden Fall, die Hände in den Schoß liegen, сидіти склавши руки, у всякому разі, відігравати роль* (на відміну від нефразеологічних – *грати роль*). Інтерес для стилістики представляють перш за все стилістично-марковані фразеологізми – високі, розмовні або фамільярно-розмовні. Високі

фразеологізм є типовим для наукового, публіцистичного та канцелярського стилів: *der tote Punkt, den Pegasus reiten (besteigen)*, мертва точка, осідлати Пегаса. При цьому існують суто письменницькі вирази, багато з яких є аналогічними, вони можуть також походити з інших мов: *vertragschließende Seiten, von der Position der Stärke, formale Logik*, авжеві статті, посягати іскру, вогнище освіти, доповідна записка, з позиції сили, формальна логіка.

Розмовні фразеологізми характеризуються невимушеністю, привабливістю, інтимністю: *mein Name ist Hase, ich weiß von nichts, jmdm. einen Bären aufbinden*; замилювати очі, голодний курці просо на думці; моя хата скраю, я нічого не знаю.

Такі фразеологізми бувають нелегко відрізнити від стилістично нейтральних. Фамільярно-розмовні фразеологізми вживаються у побутовому, повсякденному мовленні, вони мають найвищий ступінь емоційності, оцінки та експресивності. Сюди належать, перш за все, фамільярні, оціночні фразеологізми. Лайки, або ж вульгарні фразеологізми звучать доволі грубо: *umterri nosa, bez zadnih niz, haj tobi greць, imi pid tri chortu, den Arschfinger zeigen, jeden Scheißdreck behandeln* [6: 91].

Крім цього, звичайно, фразеологізми можуть вказувати на різне стилістичне забарвлення та ін.). Це свідчить про однакові передумови для правильного вживання фразеологізмів в німецькій та українській мовах та про можливість адекватної передачі фразеологізмів засобами зовсім іншої мови. За спостереженнями Райхштейна для розмовно-маркованих фразеологізмів є типовим найменший ступінь міжмовної відповідності [4: 41].

Стилістичні функції фразеологізмів залежать від різних факторів. Як стилістичний засіб може слугувати порушення дистрибуції [7: 156-157]. Мова тут може йти про стилістичні, семантичні, та предметно-логічні види дистрибуції. При цьому зміцнюється контекстуальна сила вираження фразеологізму, оскільки носій мови добре знає дистрибутивну характеристику фразеологізму [5: 65]. Порушення семантичної дистрибуції має місце, коли фразеологізм вживається у такому контексті, в якому він отримує індивідуальне, а не узагальнене значення. Порушення стилістичної дистрибуції фразеологізму пов'язане із його вживанням у незвичному для нього стилістичному оточенні, н.п. високі фразеологізми у побутовому контексті. Завдяки цьому виникає ефект комічного. При порушенні предметно-логічної дистрибуції йдеться про використання фразеологізму із незвичним предметом (об'єктом).

В залежності від функціонального стилю, виду тексту, стильового забарвлення та інших конотацій, фразеологізми можуть мати наступні функції: 1) підсилення наочності, емоційності, привабливості завдяки вживанню побутових (розмовних) фразеологізмів: *Vorsicht, der Bursche will euch auf den Besen laden!*; 2) сила переконання, вираження особистого ставлення: *Aber du hast mich hintergangen und hinter das Licht geführt*; 3) посилення прагматичного впливу, раціоналізація спілкування (комунікації): *Die Touristen merken nicht, dass ihnen der Sizilianer blauen Dunst vormachte*; 4) евфемістична функція. Фразеологізми «пропонують» можливість певної відкритості і невизначеності висловлювання, розширюють простір спілкування, менше вживають «безпосередньо» [9: 15]. Є потреба зобразити щось безцеремонно: *Zu guter Letzt scheint man den Präsidenten der National City Bank ... mit einem Betrag von 211000 Dollar übers Ohr gehauen zu haben*. Нерідко у цій функції можна зустріти марковані як високі фразеологізми: *das Zeitliche segnen* – знайти вічний спочинок, поетично – «відпочити рясно»; 5) створення певного колориту; так, фразеологічні архаїзми можуть слугувати для створення історичного колориту, перш за все у історичних романах. Високі фразеологізми надають тексту святкового характеру: *wie Phönix aus der Asche steigen*, як Фенікс з попелу; 6) ефект гумору, сатири, іноді сарказму досягається, коли архаїчні або високі фразеологізми вживаються у контексті, який до них не пасує: *die lange Kerls; das ist ein alter Zopf*.

«Взагалі, все зводиться до того, яка кількість фразеологізмів, які саме вони є та в яких випадках вони вживаються. При виборі еквівалентів для перекладу фразеологізмів мають бути враховані як всі обставини ситуації спілкування, так і особливості національного менталітету, н.п. межі толерантності або ж частота вживання фразеологізмів [6: 92]».

Отже, стилістичні функції фразеологічних виразів у німецькій мові дуже різноманітні та багатогранні, що дає змогу вдало використовувати їх як у текстах художньої літератури, так і

в науковому та публіцистичному стилі, як в усному, так і в письмовому мовленні. Фразеологізм в якості текстотвірчих стилістичних засобів заслуговують на подальше дослідження та наукові розвідки.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Брандес М.П. Стилистика немецкого языка (для институты и факультеты иностранных языков): Учеб. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высш. шк., 1990. – 320 с.
2. Іжакевич Г.П. Стилїстика фразеологічних одиниць. Сучасна українська мова. Стилїстика. – К. – 1973. – С.156-208.
3. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. – К.: Либідь, 1993. – 248 с.
4. Райхштейн А.Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии. – М.: Высшая школа, 1980. – 143 с.
5. Скребиен Ю.М. Основы стилистики английского языка. Учебник для вузов. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель», 2000. – 224 с.
6. Тимченко Є.П. Порівняльна стилістика німецької та української мов. Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2006. – 240 с.
7. Шадрин Н.Л. Перевод фразеологических единиц и сопоставительная стилистика. – Саратов: Изд-во Саратовского университета, 1991. – 221 с.
8. Christiane Wanzek. Lexikologie. Beschreibung von Wort und Wortschatz im Deutschen. 2010 Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co. K.G., Göttingen. – 191 S.
9. Fleischer W., Michel G., Starke G. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache. – 2 A. – Frankfurt/Main: Peter Lang. 1996. – 341 S.
10. Karl-Heinz Göttert, Oliver Jungen. Einführung in die Stilistik. – 2004. – Wilhelm Fink Verlag GmbH & Co. K.G. – 288 S.
11. Riesel E., Schendels E. Deutsche Stilistik. – М.: Hochschule, 1980. – 143 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Токарева – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач секції німецької філології (кафедра германської філології) Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми стилістики німецької мови.